

## 90 KRIGSTEATERN. I.

*Morgonbladet n:o 178, 4. VIII 1876*

Ehuru striderna i Herzegovina och Bosnien redan snart ett år väckt alla deras stora intresse, som älska folkens sjelfständighet och hata förtrycket, har man i vår bokhandel först nyligen kunnat erhålla någon karta öfver stridsplatsen, och tidningsläsare härstädes hafva samlat i mörkret vid genomgåendet af de meddelade notiserna om förefallna marscher och strider.

Af nu tillgängliga kartor torde den öfver europeiska Turkiet af Handte bäst motsvara behovet. Formatet är stort, trycket redigt, berg och floder väl utmärkta, och namnrikedomen icke ringa. Å bladet inrymmas bikartor öfver Montenegro, Kreta, Konstantinopel och dess omgifningar samt en öfversättning af ord, oftare ingående i namnbildningarna. 10

Dock, äfven denna karta lider af att delvis vara för gammal. Så kan man af densamma icke lära sig klart fatta serbiska syd- och ostarmerernas ställning. Men med ryska tidningar (äfven *Journal de S:t Petersb.*) har utdelats en karta i stentryck öfver nordliga Turkiet af en öfverste vid generalstaben Antamanoff, som fyller denna brist genom att upptaga den af oss förut omnämnda nya chausséen mellan Viddin och Ak-palanka (hvita stockverket). Man finner af den, att med denna väg förenar sig sydvest från Saitschar en annan, som från Donaustranden leder öfver det mycket omtalade Belgradschik, samt att chausséen ett par mil från Ak-palanka grenar sig äfven till Pirot, hvilka båda orter ligga invid floden Nischava, på dess södra strand och vid stora vägen från Nisch till Sofia och Konstantinopel, den förra vestligare närmare Nisch. På vanliga kartor benämna orten Mustaphes-Pascha-Palanka. Man finner häraf att Tschernajeff icke kunnat fatta fast hållning vid någondera orten, emedan han då kunde tagas i ryggen från den andra, af turkiska Nisch-armen öfver Ak-palanka, af den från Sofia anryckande öfver Pirot. Att med den i proportion ringa serbiska styrkan besätta båda orterna, skulle varit stridande mot herstrategers absoluta förbud mot koncentrisk reträttlinjer. Babina Glava, som icke återfinnes på någondera kartan, torde väl böra sökas nära den punkt, derifrån de båda nämnda vägarna utgå. 20 30

Åtskilliga herrar strateger ha i utländska militärblad uppgjort krigsplaner för serberna och isynnerhet för Tschernajeffs räkning. Denne borde hafva raskt framryckt på Sofia, lemnande Nischarmén i sin rygg. Men olyckan är, att äfven om denna kunde kvarhållas af serbiska styrkan vid Aleksinatz, Tschernajeff har en annan armé i ryggen så länge Leschanin icke förmått framom Saitschar besätta vägknuten, der Belgradschik-vägen sammanstöter med chausén från Viddin, hvilken vägknut nu innehafves af turkarne. Afståndet fogelvägen mellan de båda vägknutarna är omkr. fyra mil. Osäkert är också, huru vidt Serverne under dessa förhållanden kunnat insurgera bulgurrerna i Balkanbergen, genom hvilka vägen till Sofia leder. Det synes väl varit något dumdrigt, om serberne velat eröfra Bosnien i Konstantinopel. Med en tysk armé om en half million och ett par tusen kanoner vore väl promenaden lätt. Men endast kammarstrateger torde fullbor- 40 50

Handtkes karta upptager en annan väg inom serbiska gränsen längsät Timokdalen, parallel med Viddin-chaussén. Den går från Saitschar rakt i söder ända till Nisch. Från chausén skiljes den af de betydliga gränsbergen, som här utgöra en gren af ett utsprång från

Balkan åt nordvest (Stara-Planina), hvars hufvudsträckning löper norr om Nischava-floden in i Serbien. Den här ifrågavarande väg går öfver södra gränsen, återfinnes orten Gremada, och det vore icke otroligt, att Babina glava bör sökas vid denna väg mellan Gremada och Nisch, så mycket hellre som vägen här löper fram endast en knapp mil från vägknuten på chausén, der Palanka- och Pirotvägarna mötas. Såsom redan bekant, tågade Tschernajeff vid krigets utbrott från Alexmatz till Banja åt nordost och derifrån åt sydost till Timok och denna samma väg, på hvilken han bröt öfver gränsen samt intog Babina glaya. 10 Antagligen har han också på samma väg bistått Leschanin vid Sait-schar, rörande sig skyddad af bergen inom egen gräns. Numera har han nödgats öfvergifva Palanka och, såsom det synes, äfven vägkanten på chausén och står troligen omkring Gremada, emedan han ännu säges hota Nisch-arméns högra flank, om den skulle söka anfalla Aleximatz. Ärade läsare behagade vid det anförda jemföra någon karta, som de hafva tillgång till.

## 20 91 KRIGSTEATERN. II.

*Morgonbladet n:o 179, 5. VIII 1876*

Det lilla Montenegro har, ehuru nära dess vestra gräns går till hafvet, ingen del i dettas strand. Österrike, som så mödosamt håller ihop, har ansett nödvändigt öka sin sammanhangslöshet med en ytterst smal landremsa längs dalmatiska kusten. Cattaro i botten på en bugtig hafsvik är närmaste hamn för montenegrinerne, hvilkas gräns ligger en half timmes väg derifrån.

Endast här har landet en ordentlig förväg, styckevis färdig till 30 hufvudstaden Cettinje; för öfrigt endast gångstigar och ridvägar, hvilka dock invånarne sjelfva förstå begagna äfven för fordon. Dylika torde de flesta vägar i Herzegovina vara, hvilka man finner utmärkta på karta. Dock framföra både montenegriner och turkar på dem sina bergskanoner.

Äfven på mindre kartor synes, att Montenegros norra gräns mot Herzegovina delas af en djup inskärning, i hvars botten fästet Nikschitsch finnes. Vanligen är äfven Gatzko utsatt fyra mil derifrån rakt i norr. Vägen mellan båda för genom det ofta omtalade, ett par mil 40 långa Duga-passet. Gatzko är rätteligen en bergplatå, 2 500 fot öfver hafvet, och Gatzkofästets namn är Metokia. Den vester om inskärningen framskjutande delen af Montenegro upptages af en annan platå, Grahova. Härifrån leder nu en annan väg tätt österom Bilek eller Biletsch (två mil från gränsen) till Gatzko-platån. Den utmynnar här längre åt nordvest än den förra. Nevesinje finnes litet norr om platåns nordvestra ända och Mostar, såsom alla kartor utvisa, vestligare vid Narenta.

När nu montenegrinerne blefvo tillbakadrifne från trakten af Mostar öfver Gatzko-platån, berättades det, att hufvudstyrkan kommit till 50 Krstatj, en mindre del till Korito. Den förra orten befinner sig vid början af vägen från platån till Nikschitsch, den senare på den nämnda vägen från Grahova – båda på 4 à 5 mils afstånd från gränsen – allt fogelväg; ty isynnerhet vägen från Grahova visar äfven på karta många slingringar, oberäknadt de säkert i verkligheten otaliga stigningar och sänkningar i detta oländiga bergland.

Orten Verbiza, derifrån furst Nikitek' första segertelegram är af-